

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

SPRE POLUL SUD

EMIL RACOVIȚĂ

Editura Frontiera
2019

CUPRINS

7	Spre Antarctica!
10	Vânt, gheață și o cumplită furtună
13	Strâmtoarea Gherlache sau cum se întocmește o hartă
15	O fotografie în cuvinte
16	Gheață cât vezi cu ochii
18	Flori, licheni și câteva insecte cumsecade
21	Pescăruși iubitori de scoici și alte păsări arctice
23	Pinguini din Strâmtoarea lui Gherlache
28	„Orașul” pinguinilor
32	Focile și balenele din strâmtoare
36	Încercări zadarnice de a debarca
37	Câmpiile de gheață ale banchizei
39	Pregătiri pentru o iarnă grea
42	Sărbătoarea luminii
43	Noaptea polară
45	Pierderea unui prieten drag
47	În sfârșit, soarele!
48	Animale mărunte și plante din adâncuri
50	Oaspeți nepoftiți pe corabie
54	Vara arctică
56	Din nou foci
58	O pasăre delicată cu purtări nedelicate
61	Împăratul pinguinilor
63	Un pinguin curios și iute
64	O întâmplare cu pinguini într-un vârtej de zăpadă
66	Ce poți mânca în Antarctica
69	O prăjitură cu un neajuns mic de tot
70	Încercări zadarnice de a elibera nava
72	<i>Belgica</i> plutește din nou
74	Un sfârșit și un nou început
77	Notele redactorului

SPRE ANTARCTICA!

Iubesc dobitoacele, le iubesc pe toate; nu e lighioană, oricât de urâtă și de respingătoare ar fi, care să nu aibă drept la întreaga mea simpatie. Patimile zoologice fiind stăpânite de aceleași legi sufletești ca și obișnuitele patimi omenești, pasiunea mea pentru animale este cu atât mai arzătoare, cu cât nu mi-a fost totdeauna răsplătită. Animalele nu mi-au înapoiat în lucrări științifice bune ceea ce eu le-am împărtășit într-o curată și tandră afecțiune.

Și în ținuturile antarctice sunt animale. Ca să ajungi la ele, trebuie să străbați Oceanul Atlantic în tot lungul lui. Această distanță enormă a fost parcursă de *Belgica* fără să se zorească; măsură înțeleaptă, de vreme ce vasul nostru mai avea nevoie de multe ca să fie un „pachebot” transatlantic. Era o trainică corăbioară de felul pescuitoarelor de foci norvegiene, lungă de treizeci și patru de metri și cu o capacitate de două sute șaptezeci de tone. Cele trei catarge erau gătite cu toate pânzele trebuincioase, iar coastele corabiei, îmbrăcate cu o groasă platoșă de lemn de Greenhart, erau astfel bine apărute împotriva stricăciunilor pe care le pricinuieste plutirea

printre ghețuri. Un poloboc desfundat, așezat în vârful catarcului celui mai înalt, slujea ca observator pentru comandant, când cârmuia mersul vasului prin banchiză. Trebuia, într-adevăr, să existe puțința de a vedea foarte departe căile de apă liberă ce erau deschise între sloiurile de gheață.

Înspre cârmă erau mici cabine destinate ofițerilor și oamenilor de știință. Înspre proră era locuința marinarilor și a mecanicilor, iar la mijloc, o chiliuță neîncăpătoare, împărțită în două printr-un perete, slujea ca laborator pentru oceanograful meteorolog și pentru naturalistul expediției. Calele erau ticsite de cărbuni, provizie necesară pentru o mașină de 150 de cai, în stare să dea vasului o iuțeală de șase până la șapte noduri, și de mare folos, mai cu seamă în timpul navigării printre ghețuri. Pe punte și în calele vasului stăteau îngrămadite lăzi de toate formele, pline cu blănuri, merinde pe doi ani și jumătate și materii prime de tot soiul: lemn, fier, piei și altele din care, după trebuință, se puteau face obiectele cerute de nevoi.

În această expediție au luat parte nouăsprezece persoane. Iată numele și calitatea lor:

- *De Gerlache*, promotorul, organizatorul și șeful expediției.
- *G. Lecointe*, al doilea șef al expediției, ofițer de marină, însărcinat cu cercetările hidrografice, iar după moartea lui Danco, și cu cercetările magnetice.
- *R. Amundsen*, prim-locotenent.

- *J. Melaerts*, al doilea locotenent.
- *E. Danco*, însărcinat cu observațiile magnetice.
- *H. Arctowski*, oceanograf meteorolog.
- *A. Dobrowolski*, asistent meteorolog.
- *Fr. A. Cook*, medicul expediției, fotograf și antropolog.
- *E. G. Racoviță*, naturalist.
- *H. Sommers*, primul mecanic.
- *M. Van Rysselberghe*, al doilea mecanic.
- **Mateloți:** *G. Dufour*, *H. Johansen*, *E. Knudsen*, *J. Koren*, *L. Michotte*, *J. Van Mierlo*, *A. Tollefsen*, *C. A. Wiencke*.

Organizarea științifică era cât se poate de completă și nu se economisise nimic pentru cumpărarea instrumentelor necesare observațiilor de tot soiul. Aveam aparate de sondaj și pescuit la toate adâncimile, un observator meteorologic complet cu aparate înregistratoare și de citire directă, termometre și butelii submarine, microscopie și sticlăria necesară pentru conservarea animalelor. Fiecare specialist avea o mică bibliotecă trebuitoare studiilor sale și, afară de aceasta, aveam o colecție de opere literare în multe limbi, ce era menită să ne distreze în momentele de osteneală și urât.

Ținta expediției nu era să atingă cu orice preț Polul Sud, în paguba observațiilor științifice. Firește că trebuia să înaintăm înspre sud cât se putea mai mult, fără să ne găsim însă vreodată în neputința de a face acele cercetări științifice, care sunt singurul, dar marele câștig pe care poate să-l dea o expediție. Ca program, era vorba să studiem îndeosebi regiunea antarctică sud-americană, cu toate mijloacele pe care ști-

Respectiv, în ziua de azi la îndemâna cercetătorilor, și să iernăm cât s-ar fi putut mai înspre sud, ca să aducem tot felul de observații pe timp de cel puțin un an de zile.

VÂNT, GHEAȚĂ ȘI O CUMPLITĂ FURTUNĂ

Nu vreau să stăruiesc asupra călătoriei *Belgicăi* până la capătul cel mai de jos al Americii de Sud și voi începe povestirea pățaniilor noastre din ziua de 13 ianuarie 1898, când părăsirăm golful San Juan din Pământul Statelor.

Numaidecât ne-a fost dat să ne încredințăm că faima de care se bucură vecinătățile Capului Horn era îndreptățită. Vântul de apus sufla întruna vijelios și *Belgica* fu zguduită cu violență de către uriașele valuri care se formează în Strâmtoarea lui Drake. Din fericire, prevăzusem aceasta: tot materialul și toate borcanele mele fuseseră fixate cu grijă în rafturi anume făcute, și chiar microscopul meu fusese înșurubat pe masa din laborator; numai naturalistul expediției nu era înșurubat și din pricina asta a avut de multe ori prilejul să se căiască.

Aceasta nu ne-a împiedicat să executăm mai multe sondeje, care ne îngăduiră să facem însemnate constatări. Între America de Sud și cele dintâi pământuri antarctice există, contrar presupunerilor geografilor, o mare adâncă de 4000 m, care prelungește bazinul Pacificului.

Pe 19 ianuarie întâlnim primul munte de gheață –aisberg– iar la 20 ianuarie, pe o mare răzvrătită, ne aflăm în fața insulelor

Shetland de Sud. Era liniște și o ceață deasă acoperea valurile mării; din când în când ea se ridica, ca o perdea groasă și moale, și atunci se iveau, în albeața lor mată, piscuri ascuțite acoperite cu gheață și omăt, cu, ici și colea, turnuri de stânci negre și firoase, din lanțurile de munți care formează aceste insule. Un șirag întreg de recife negre mărginea dinspre larg țărmurile, iar două valuri uriașe se sfărâmau de ele cu putere, ridicând ca niște albe pânze verticale pulbera fină de stropi.

Trecurăm printre aceste insule și ne îndreptarăm înspre sud către pământurile Trinity și Palmer, țărmuri de-abia întrezărite pe la începutul veacului de către baleniarele americane.

Pe 22 ianuarie, o cumplită furtună ne izbi pe neașteptate în Strâmtoarea lui Bransfield. Într-o clipită, suprafața mării se încreți în brazde adânci. Nori groși și neguri întunecate se rostogoleau prin văzduh, iar urletul vântului se ascuțea trecând prin catargele îndoite și frânghiile zbuciumate. Pânzele se zbăteau în legături, pocnind cumplit, și *Belgica*, neconținut spălată de valuri, cu greu își făcea drum în neagra urgie. Totul stătea acum cuprins în întuneric. Pe negrul orizont se desenau contururi negre de țări necunoscute și cerul negru acoperea fioros marea cernită. Numai crestele spumoase ale talazurilor luceau albe și, din când în când, un munte de gheață trecea amenințător, sclipind verzui, clătinat de furia vântului și de puterea apelor.

Atunci, în zgomotul elementelor turbate, se auzi un strigăt omenesc: „Un om în mare!” și de pe punte zărirăm într-adevăr un om luptând cu valurile. Zadarnice ne-au fost silințele

să-l scăpăm; în van chiar Lecointe cu o funie legată de mijloc se aruncă în apa înghețată ca să-l scape; sărmanul nostru tovarăș Wiencke se scufundă și dispăru.

De triste gânduri furăm cuprinși. Eram abia la începutul expediției și deja să pierdem un tovarăș! Al cui e rândul acum, ne gândeam noi, și cine știe dacă toată expediția nu e menită să piară în vreun colț înghețat al Antarcticei necunoscute.

Ah, ce noapte grozavă! *Belgica* se clătina ca o epavă, în vreme ce uraganul șuiera înfricoșător printre pânze, iar talazurile uriașe se izbeau cu violență de coastele vasului.

Natura își cere însă totdeauna drepturile, iar eu adormii târziu, foarte târziu, cu fruntea rezemată de masa micului nostru laborator.

Dar ce dimineată extraordinară a doua zi când ne deșteptarăm din somn!

STRÂMTOAREA GERLACHE SAU CUM SE ÎNTOCMEȘTE O HARTĂ

Peste noapte furtuna se potolise și pe o mare liniștită am pătruns în strâmtoarea ce poartă astăzi numele lui de Gerlache. Eram înconjurați de pământuri unde omul nu pusese nici ochiul, nici piciorul, și atât de mare e atracția necunoscutului, încât voioși și plini de ardoare am pornit în cercetarea și explorarea acestei regiuni, uitând de nenorocirile trecute.